

Dokumentnamn

Beslut

Beslutsdatum

2026-03-23

Diarienummer

3.1-2026-016

Klagande

Linköpings universitet

Överklagat beslut

Etikprövningsmyndighetens beslut den 21 januari 2026, dnr 2025-07080-01, se Bilaga

Projekttitel

Öppna serviceinsatser för, av och med placerade barn – barn och ungas rättigheter och delaktighet i utformningen av samhällsvården.

Saken

Prövning enligt lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor (etikprövningslagen)

Överklagandenämndens beslut

Överklagandenämnden godkänner den forskning som avses i ansökan.

Bakgrund

Ansökan gäller en studie rörande placerade barn och ungdomar och deras erfarenheter av stödfunktioner såsom stödlinjer, stödchattar, stödgrupper och andra öppna serviceinsatser. Målsättningen är att undersöka och utveckla former för hur barns och ungas perspektiv kan tillvaratas för att förbättra delaktighet och tillvaron för placerade barn. Studien är baserad på fyra frågeställningar; varför söker barnen upp dessa stödfunktioner, vilka metoder eller arbetssätt har format dessa insatser, vilka etiska och praktiska dilemman har identifierats och hur tillvaratas barnens erfarenheter.

Forskningsmaterialet samlas in genom såväl myndigheter som civilsamhällesorganisationer. De stödfunktioner som drivs av myndigheter är IVO:s barn- och ungdomslinje (BoU) och SiS klagomålsfunktion (Visselsis). De organisationer från civilsamhället som deltar är Knas hemma stödlinje, Föreningen SiS-tjejs stödchatt och BRIS stödgrupper.

Merparten av materialet bygger på pseudonymiserade data i form av redan insamlade loggar, chattar, telefonsamtal och SMS. Åldern på forskningspersonerna varierar mellan organisationer/myndigheter men flertalet är under 18 år och i några fall också under 15 år.

Resterande material insamlas i form av enkäter till deltagare i stödgrupper och deras familjehemsföräldrar. Vidare avser man att intervjua tjänstepersoner, personal och organisationsföreträdare. Slutligen önskar man utföra ett antal deltagande observationer från stödgruppsamtal. Dessa tre delar av studien bygger på informerat samtycke från deltagarna.

Materialet kommer att analyseras med kvantitativ och kvalitativ innehållsanalys eller med tematisk analys. Totalt planeras ca 665 personer att delta förutom drygt 4 000 loggar.

Postadress

Överklagandenämnden för etikprövning
c/o Vetenskapsrådet
Box 1035
101 38 Stockholm

Besöksadress

Hantverkargatan 11 B

Telefon

08-546 44 000 vxl

E-post

kansli@onep.se

Webbplats

www.onep.se

Dokumentnamn

Beslut

Beslutsdatum

2026-03-23

Diarienummer

3.1-2026-016

Klaganden avser att inhämta informerat samtycke från alla barn och ungdomar liksom från de vuxna. Planen är att avstå från samtycke från vårdnadshavare, också för barn under 15 år då man bedömer att det finns en risk för att deras vårdnadshavare på grund av frågans natur skulle reagera negativt på barnens deltagande i studien. Sökanden bedömer att de barn under 15 år som kommer att tillfrågas om studien kan inse vad deltagandet innebär.

Etikprövningsmyndigheten begär kompletteringar av ansökan. Myndigheten anser att vårdnadshavares samtycke behövs för samtliga forskningspersoner under 15 års ålder oavsett situation. För barn mellan 15 och 18 år godtar myndigheten att det är tillfyllest med eget samtycke från den unge om denne inser vad deltagandet innebär. Myndigheten begär också omarbetad forskningspersonsinformation, både för enkätstudien och chattstudien, separata för grupperna 7-11 år, 12-14 år och 15-18 år. Av denna information ska det, enligt myndigheten, framgå att barn kan tacka nej till deltagande även om vårdnadshavare godkänt detsamma. Vidare begär myndigheten bättre forskningspersonsinformation rörande personuppgiftshantering och fullständig information om GDPR. Slutligen begär myndigheten att nej-alternativet på samtyckesblanketten tas bort.

Klaganden anför i sin komplettering att de godtar samtliga krav på kompletteringar förutom det som gäller informerat samtycke också från vårdnadshavare. Klaganden anför att reglerna i 16-22 §§ etikprövningslagen rörande samtycke avser forskning av de slag som specificeras i 4 § 1-3 lagen. Klaganden framför att inga fysiska ingrepp kommer att göras, att metoden inte syftar till att påverka forskningspersonen samt att det inte ingår något biologiskt material i studien. Klaganden anför att tillfrågan om medverkan från vårdnadshavare skulle kunna vara kontraproduktivt med ökade etiska risker samt att nyttan med forskningen också skulle minska. Klaganden framhåller att man tar barnens skyddsbehov på allvar och förtydligar detta med en konkret plan för åtgärder ägnade att optimera detta skydd.

Etikprövningsmyndigheten godkänner ansökan med vissa villkor. Myndigheten bedömer att 4 § 2 etikprövningslagen är tillämplig då forskningen utförs enligt en metod som syftar till att påverka forskningspersonen fysiskt eller psykiskt eller som innebär en uppenbar risk att skada forskningspersonen fysiskt eller psykiskt. Vårdnadshavarna ska därför informeras om och samtycka till forskningen för de barn under 15 år som ska delta i studien. Vidare uppställde myndigheten två smärre krav på ytterligare justeringar i forskningspersonsinformationen.

Klaganden accepterar de smärre kraven på justeringar i forskningspersonsinformationen men avvisar villkoret om samtycke från vårdnadshavarna. I överklagandet påpekas att de stödinsatser som avses att undersökas är sådana insatser som barn och unga själva kan vända sig till utan vårdnadshavares samtycke för att prata om sina erfarenheter, föra fram sina synpunkter och få kunskap om sina rättigheter. Klaganden avvisar på denna grund etikprövningsmyndighetens krav på samtycke från vårdnadshavarna. Som stöd för sin uppfattning anför myndighetens *Vägledning om etikprövning av forskning på människor* där det framgår att bestämmelsen om påverkan ska tillämpas när forskaren har för avsikt att skapa en förändring hos forskningspersonen. Vidare hänvisas till tidigare beslut i

Dokumentnamn

Beslut

Beslutsdatum

2026-03-23

Diarienummer

3.1-2026-016

Överklagandenämnden (Ö 24-2007) som meddelat att lagstiftaren inte har tänkt sig att varje slag av psykisk interaktion ska omfattas av denna bestämmelse. Syftet ska i så fall vara att forskningspersonen hamnar i ett psykiskt tillstånd som avviker från det normala.

Utöver detta anför klaganden att nyttan med studien kan vara betydande då det är väl känt från tidigare forskning att vårdnadshavare kan vilja förhindra barns och ungas tillgång till stödinsatser. Samtidigt är det också så, enligt klaganden, att kunskapen brister om hur barn och unga upplever att de stödinsatser som finns fungerar. Man menar därför att den potentiella nyttan med studien är betydande.

Vad gäller eventuella risker med att inhämta samtycke från vårdnadshavare anför klaganden att skyddet för forskningspersonernas säkerhet och integritet kan äventyras om vårdnadshavare tillfrågas om deltagande i studien.

Skäl för beslutet

Klaganden har accepterat samtliga krav på kompletteringar och villkor som Etikprövningsmyndigheten beslutat om förutom punkten rörande inhämtande av samtycke från barnens vårdnadshavare. Den återstående punkten är därför endast frågan om krav på informerat samtycke från vårdnadshavarna för barn under 15 år.

Av 13 § etikprövningslagen framgår att sådan forskning som avses i 4 § 1-3 omfattas av bestämmelserna om information och samtycke i 16-22 §§. Av detta följer att dessa bestämmelser inte är tillämpliga på sådan forskning som avses i 3 §, dvs. kravet på informerat samtycke är inte obligatoriskt för sådan forskning. Överklagandenämnden finner att den forskning som ifrågavarande ansökan gäller inte träffas av någon av punkterna i 4 §. Det forskningsmaterial som klaganden planerar att behandla har inte eller kommer inte att syfta till att påverka forskningspersonen fysiskt eller psykiskt. Ej heller föreligger någon avsevärd risk att skada forskningspersonen fysiskt eller psykiskt.

Överklagandenämnden delar klagandens uppfattning att eventuella risker med studien skulle kunna öka om det föreligger ett krav på samtycke från vårdnadshavarna liksom att nyttan med studien därmed också skulle kunna minska. Det kan heller inte uteslutas att skyddet för forskningspersonernas säkerhet och integritet skulle kunna minska med ett sådant förfarande.

Överklagandenämnden godkänner den forskning som avses i ansökan.

Överklagandenämndens beslut får enligt 37 § etikprövningslagen inte överklagas.

Detta beslut har fattats av Anita Linder, Agneta Nordenskjöld, Ingemar Engström (föredragande), Greger Lindberg, Sten-Åke Stenberg, Ulf Ekberg och Mia Nilson. Vid den slutliga handläggningen har dessutom ersättarna, Gert Helgesson, Malin Celander, Maria Eriksson Baaz och Johan Norell

Dokumentnamn

Beslut

Beslutsdatum

2026-03-23

Diarienummer

3.1-2026-016

Bergendahl samt kanslichefen Jörgen Svidén och administrativa sekreteraren Katarina Gate Lundgren närvarat.

På Överklagandenämndens vägnar

Anita Linder
Ordförande